

Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé Xa Yatı Xálı ghą Hanı NWT – T'athe

- 1984 T'atthe hıłdı NWT xa *Dëne yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhe* Xálı (OLA)
- 1989 ʔedırı 11th k'e Hubexa ʔełégëth Delthh'ı sí Dëne Yatı xa Special Committee k'e ts'élthh'ı xa húnıdhër t'ahedı lası gháre ʔeyı Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé senalye xa.
- 1990 Yatı thela sí narelye xa dé yunédhe Dëne Beheyatı Nedhe xél ʔalye xa, Dëne Yatı K'e Yeʔı xa ʔerehtł'ıs Ghálana Kúé húnıdhër nı sí łona ghayé hanélt'u ʔate nanet'ı xat'e.
- 2001 ʔedırı 14th k'e Hubexa ʔełégëth Delthh'ı sí begháre ʔedırı Special Committee k'e déłthh'ı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* Nanet'ı (SCROLA) xa hunıdhër.

ʔedıre ʔerehtł'ıs sí GNWT yetsén háyaltı.

Dëne Yatı xa ʔerehtł'ı Nedhé yatı narélya sí ʔedıre 14th k'e Hubexa ʔełégëth nade Delthh'ı kúʔalyá ʔat'e. ʔedıre ʔedı nalya sí ʔedırı k'anı búnıdhër Dëne Beheyatıé Naılná xa Déłthh'ı-u, Dëne Beheyatıé xa ʔerehtł'ıs Nedhé xa Déłthh'ı-u, Dëne Yatı K'eyeʔı bela godhé-u tth'ı Government xa K'aldhër Nedhé bexél ʔats'edı. ʔeyı ʔerehtł'ıs Nedhé sɔlaghe ghayé hanélt'u nanet'ı xáʔą.

- 2008 ʔedırı 16th k'e Hubexa ʔełégëth Delthh'ı sí yatı níhıʔą ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* k'e begháre ʔeghádálada xa yatı thela beghálada xa ʔedıre Government T'at'ú Xáłą sí xa Heréłthh'ı sí yehıłá.

Government T'at'ú Xáłą sí xa Heréłthh'ı sí t'at'ú k'enedhé nanet'ı ʔeghálada xa ts'edáy ʔerehtł'ı sęhłá. ʔeyı Heréłthh'ı sí ʔeyun Dzın Za, 2008 dé ʔerehtł'ıs níhıłchuth xat'e tth'ı łuk'é 2009 dé nade xa ʔerehtł'ıs nadlé xat'e.

Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé k'e yatı thela sí

- T'atthe yatı t'a ghá náyatı sí ʔerehtł'ıs Nedhé beyatı thela ts'én ʔaghálada xél:
 - ʔedızı néne NWT Dëne Beheyatıé sí húle ch'á bek'áhanı xa-u, beba ʔasıé heghá xél tth'ı xałı nezı senalye ts'én ʔeghálada xa.
 - ʔeyı Dëne Beheyatıé sí ʔasıé nedhé xa húltá-u tth'ı ʔeyı beheyatı begháre bet'á xat'ı xa yatı nílya.
 - That'ıné yatıé chu Báláy yatıé chu ʔedızı néne hulta ʔájah t'á ʔeyıle yatı k'ızı húltá-u, ʔedenı bet'sı right's hebets'ı ʔajá-u, tth'ı beheba núhıt'ą.
 - Dëne Beheyatıé dólta sí húle ch'á bek'áhanı-u tth'ı senalye ghálada t'ą bets'én ʔalı sí Haryurıla dáhala sí-ú, Hubexa ʔełegéth K'é Délth'ı-u, tth'ı ʔedızı néne ts'ı Government dalı sí tth'ı.
- Section 4 gháre ʔedızı néne NWT t'a Dëne Beheyatıé hulta sí Dëne Sıhne-u ʔena-u, That'ıné-u, Báláy-u, Dëne Gadhé-u, taghe ʔek'éch'a ʔetena yat'ı-u, nake ʔek'éch'a Desnat'ıné yatı-u tth'ı ııchaghé yatı tth'ı.
- Section 6 & 7 gháre Hubexa ʔełegéth Délth'ı K'é Dëne Beheyatıé t'a dáyatı-u tth'ı detł'ıs xa.
- Section 8 gháre Hubexa ʔełegéth Délth'ı chu ʔedızı néne ts'ı Government chu harelyu dëneba ʔerehtł'ıs hehłtsı dé That'ıné yatıé chu Báláy yatıé chu t'a xáʔa. ʔeyıle Dëne Beheyatıé t'á ʔerehtł'ıs detł'ıs xa dé begháre ʔeghálada xa besenéyaltı xalı húıdu.
- Section 9 & 10 ghare Dëne ghá Náyatı Kúé ızı Dëne Beheyatıé t'a xat'ı xa.
- Section 11 gháre That'ıné yatıé chu Báláy yatıé chu t'ok'e Government bets'ı ʔerehtł'ıs k'áhanı kúé dólı sí beheyatıe t'á bets'édı xaʔa. ʔeyı k'ızı ʔeyıle ʔerehtł'ıs k'ádáhanı kúé dólı sí (ʔaxa-ıı Nayurıla Kúé xa ʔerehtł'ıs k'áhanı kúé lat'ı-u tó) “bedı náłtı” dúé dé tó, banelt'u yatı t'á dëne ts'édı xa dé ʔeyı t'a “ʔerehtł'ıs k'áhanı kúé t'at'u sughá yıdhën” lazı gháre ʔalye xa.

Section 11 gháre That'ıné yatıé chu Báláy yatıé chu harelyu ts'én ʔełts'én dayats'eltı xa bets'én ʔalı ʔat'e xél tth'ı t'óót'ı Government bets'ı ʔerehtł'ıs k'áhadnı kúé dólı ʔet'á het'ı xaʔa. ʔeyı k'ızı ʔeyıle ʔerehtł'ıs k'ádáhanı kúé

dáhála (ʔaxą-ú, náyurıla xa ʔerehtł'ıs k'áhání kué lát'ı tó) sí bedı náltı dúé' dé tó, bánélt'u beheyatıé t'á dëne ts'édi xa sughá hunıdhën dé ʔeyı 'ʔerehtł'ıs k'áhání kué t'at'e' lazı gháre tth'ı.

- Section 14 – 25 Dëne Yatıé K'eyezi Dëne ghą náyatı.

Dëne Yatı K'eyezi Dëne t'ą yenérłtł'ıs sí ʔedızı néné xa Ts'ékuı K'áldhër Nedhé Naba Theda chu Hubexa ʔelegëth Dëne Déttth'ı t'ahedi lazı gháre tth'ı.

Dëne Beheyatı K'eyezi Dëne t'a ghálana xaʔą sí:

- ʔeyı harelyu Dëne Beheyatıé Húlta xa dé bets'ı rights-u, t'althën-u tth'ı t'at'ú dëneba xáʔa bek'órijay xaʔą.
 - ʔeyı Government dáhála sí ghą nuúdhër dé t'at'u sugháú Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé ʔazı ʔalye xa.
 - ʔeyı government Yatı Nedhé ts'ı ʔerehtł'ıs gháre ʔeghádálanaıle-u dëne yeghą nádáyaltı dé bek'onetay xaʔą.
 - T'ą ʔeyër theda lazı dëne dáyaltı ghà náyatı dé yek'ónełta húnıdhır xa.
- Section 26 & 27 t'a ghá náyatı sí ʔeyı Dëne Beheyatıé Húlta sí ghá K'aldhër Theda ghą t'e. ʔeyı K'aldhër Theda ʔedenı t'a harelyu betł'azı xáʔą ʔeyı Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé ghá núúdhër dé. ʔeyı K'aldher Theda bets'én ʔalı ʔat'e government bets'ı Dëne Beheyatıé Húlta xa yatı thela gháre ʔeghádálahena xa.

K'aldhër Theda t'ane xaʔą:

- Dëne Beheyatıé Hultá xa Déłtth'ı chu Dëne Yatıé Naılna xa Déłtth'ı chu t'ahedi sí-ú tth'ı t'olye hedı sí gháre yıle xa.
 - Begháre ʔeghálada xa ʔerehtł'ıs k'e yatı nílye beghálada k'eyezi.
 - T'ozót'ı Dëne Beheyatıé Hultá holneltën ts'én darenı xa dé ʔerehtł'ıs kué-ú, ʔerehtł'ıs kúé nedhé-ú, ʔálneth xa ʔerehtł'ıs kué-ú tth'ı ʔerehtł'ıs k'e dáyatı huts'ëldën xa.
 - T'ozót'ı Dëne Beheyatıé Hultá t'á dáyatı xa ts'én darenı xa dé government dáhála t'at'ú dëne ts'éranı-u, tth'ı ʔerehtł'ıs surłtthën dé.
 - Dëne Beheyatıé Hultá sí surełtthën ts'én hełʔa-ı tth' naılna xa.
- Section 28 & 29 Dëne Beheyatıé Hultá xa Déłtth'ı ghą náyatı. ʔedıre t'ą yek'e déłtth'ı sí harelyu Dëne Beheyatıé (Tth'at'ıné Yatı chu) xa níłtı ʔat'e. Háyurıla k'éyaghe t'at'ı Dëne Beheyatıé xa Hultá t'á dáyaltı sí t'a dënesı níʔa

dëne xél theda xa. K'aldhër Theda t'a ʔedızi Néné xa Ts'ékuı K'aldhër Nedhé na theda xálnı t'á ʔedenı t'a dëne nérehtł'ıs ʔat'e.

Dëne Beheyatié Hultá xa Délth'ı t'ahene xaʔa sí:

- Dëne Beheyatié Hultá t'aldhën-ú tth'ı t'at'á bet's'én ʔalı sí nanet'ı.
 - Dëne Beheyatié Hultá t'at'ú ʔerehtł'ıs surelthhën k'é bet'á xat'ı-ú tth'ı government t'ó dëne ts'éranı dé xa.
 - Dëne Beheyatié xa ʔerehtł'ıs Nedhé bet'óréʔa dé xa nanet'ı.
 - K'aldhër Theda sí xa yatı nıle-u tth'ı t'ade sí ghą háyélnı.
- Section 30 & 31 Dëne Yatıé Naılıná xa Délth'ı beghą nátı. ʔedıre dëne déltth'ı sí harelyu dëne yatıé xa ʔadırı ʔerehtł'ıs Nedhé ghą bek'orıja xa déltth'ı ʔat'e. Háıurıla dáhála t'at'ı beheyatié t'á dáıahełtı ts'ı ʔłaghe dëne besı nıt'a dënexél ttheda xa. T'a K'aldhër Theda ʔedenı t'a tá dëne besı nıt'ą sí Ts'ékuı K'aldhër Nedhé na Theda xálnı-u hedenı t'á yenéréłtı'ıs ʔat'e.

Dëne Yatıé Naılıná xa Délth'ı t'ahene xaʔa sí:

- T'a naynet'ı xaʔa sí háıurıla dáhála-u, government chu ʔayıle ʔasıé ghádálada-ú tth'ı Dëne Yatıé bek'áhánı-ú, beghą náıyatı-u tth'ı naıla xa ts'én ʔeghálada xa.
 - ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* bet'óréʔa dé xa de xa nanet'ı.
 - K'aldhër Theda sí xa yatı nıle-u tth'ı t'ade sí ghą háyélnı.
- Section 34 begháre ʔeghálada xa ʔerehtł'ıs k'e yatı nılye xa dúıle sí.
 - 2004 kú t'a ʔeyı *Dëne Beyatié Hulta xa Yatı Begháre ʔeghálada xa Nıle xa Délth'ı* sı xálı. ʔedenı t'a Board bek'e ts'éłth'ı xa yeyunıldhër-u tth'ı háıurıla dáhála ts'ı organizations dólı sí t'a dënesı nıʔá xa dé dëne yatı xa theda xalı. ʔeyı Board k'e ts'eda xa dëne nérłtı'ıs dé náke ghayé xat'e.
 - 2004 kú t'a ʔeyı *Dëne Beyati Naıla xa Yatı Begháre ʔeghálada xa Nıle xa Délth'ı* sí xa xálı. ʔedenı t'a Board bek'e ts'éłth'ı xa yeyunıldhër-u tth'ı háıurıla dáhála ts'ı organizations dólı sí t'a dënesı nıʔá xa dé dëne yatı xa theda xalı. ʔeyı Board k'e ts'eda xa dëne nérłtı'ıs dé náke ghayé xat'e.
 - 2006 kú *Government Dáhála begháre xáʔa xa ʔerehtł'ıs* xálı. ʔedenı bedaregháre t'ą government bechëlekuı xél déltth'ı sí *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* beba ʔats'edı sí. T'a ts'edı sí agencies dáhála-u, dëne ʔasıé ghá nádáyaltı xa déltth'ı-u, commissions-u, tsamba xałe

ghádálada k'é-u, ʔerehtł'ıs sureldhën kué-ú tth'ı departments k'e
dáhála ʔeyı lát'ı.

- Yatı begharé ʔeghálada thela beyé ʔedıre “designated offices” húlye
chu “active offer” húlye chu ghą náyaltı xa xályaıle húlı xálye xa
dúéle.
- **Section 35** k'e hadı-u ʔayı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* sɔlagh ghayé hanet'u
nanet' xaʔą. Tth'ı beghá thën t'a xałnı xa sí:
 - ʔeyı ʔerehtł'ıs nedhé xa t'at'ú ʔerehtł'ıs sureldhën-u tth'ı bet'á xat'ı dé
xa. (Government ʔeyı yatı nedhé (law) thela gháre xáląą dé xa tth'ı).
 - ʔeyı ʔerehtł'ıs nedhé begharé ʔeghálada xa yatı thela sí bet'órézá dé
xa. (Yatı gháre xáląą dé xa (law)).
 - ʔeyı t'athe yatı nılya bets'én ʔeghálada t'á xalı dé xa. (ʔeyı t'athe yatı
nılya bets'én ʔeghálada xa snı sí tth'ı xálye dé xa).

ʔeyı nanet'ı xa dé ʔeyı law ʔedı nalye t'at'ú ʔalye xa snı gháre xalye xa.

ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* sı háyurıla ts'ı government-u, Lıchéf xél
ʔeghádálana kué-ú, Dëne Hárelıa xa K'álde-u tth' t'ą tthën ts'én ʔeghádálana sı.

2008-2009 dé t'a xa nanet'ı xa sı

- Yunı 2003 kú *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé* ʔedı nályá sí bek'e ʔeghálada dé
xa net'ı.
- Government ʔeyı ʔerehtł'ıs Nedhé yet'órełıa-ú tth'ı yek'enełıá yet'át'ı dé xa
net'ı xat'e.
- ʔeyı t'athe yatı nılya bets'én ʔeghálada-u tth'ı xalı dé xa net'ı xat'e.
- Dëne Beheyatıé xa K'aldër Thet'a sı t'a xa theda-ú tth'ı t'a ghálana xaʔą ʔedı
nalyá sí yet'a ʔeyı ʔerehtł'ıs Nedhé bet'a t'at'ú begháladan sı huzı ʔájá dé xa
net'ı xat'e.
 - ʔeyı Dëne Beheyatıé ts'én ʔeghálada sí ʔéné ʔázı nezı ʔájá-ú?
 - ʔeyı Government Dáhála sı dëne ts'édı dé Dëne Beheyatıé t'á dëne
ts'énı-u?

- Dëne yatıé t'á dëne honeltën-u tth'ı ʔerehtł'ıs detł'ıs-ú, bek'eyatı-u k'óreja ąąı nezı ąájá-ú?
- ʔeyı Dëne yatıé náılńa-u tth'ı beghálada sí ts'én nı ąá-ú?
- ʔeyı Dëne Beheyatıé K'eye ąı Dëne bela ąedı nalyá sí dëneba ts'éyaltı xa dé bet'á ąeyı ʔerehtł'ıs Nedhé t'at'ı dé xa net'ı ąat'e.
 - ʔeyı Yatı K'eye ąı Dëne dagháre ąeyı Yatı xa ʔerehtł'ıs bets'ı rıghts-ú, t'a hıt'e tth'ı dëneba xáąą sí ghá bek'órejá-ú?
 - Yatıé K'eye ąı Dëne ąeyı ʔerehtł'ıs Nedhé hı ąı tth'ı t'aunıdhënsı nı sí xa Government xat'ú yets'én ąekıa-ú?
- ʔeyı Dëne Beheyatıé xa Délłth'ı k'anı nılyá sí ąeyı Yatı xa ʔerehtł'ıs k'e yatı nılyá nı sí begháre xáąą xa ąalńı-ú?
- ʔeyı Dëne Yatıé Náılńa xa Délłth'ı nanet'ı xat'e sí ąeyı Dëne Yatı ąekłth'-u beghálada yatı bazı náyalheltı-u, tth'ı t'at'ı bek'áhánı sí.

2008-2009 T'at'ú Nenet'ı xa sí

Government t'at'ı háłąą sí xa Standing Committee húlye bek'é ts'éłłth'ı sí ąedemı t'a ąeyı Dëne Yatı xa ʔerehtł'ıs Nedhé t'at'ı t'a neyenetı ąat'e.

- ʔerehtł'ıs bek'é yatı-u tth'ı ʔerehtł'ıs dále nanet'ı sí
 - T'anılthá beghą xáąą xa sí: dı la beghálada-u tth'ı ąasıé t'at'ı ghálada sí xát'éé.
- ʔekı Dëne Yatıé t'á ąeghádálana sí bexél-u tth'ı t'a la nedhé ghádálana dąı sí ąası bexél k'onet'a-u, ąadódzelkër ąat'e (háyurıla dëne yatı t'á ąeghádálana-u, dëne hadónełtën dëne-u, dëneba ąetadályaltı dëne dąı sé tth'ı).
 - ʔeyı Awasis Education Inc. húlye sí ąeyı Beheba ąeklegëth Délłth'ı sí yenérłł'ıs ąat'e ąeyı Committee délłth'ı ąasıé nanet'ı sí ts'énı xa.
 - T'abexél xáąą chu t'a tth'ı benalé náhádher.
 - T'anılłthá beghą xáąą xa sí: xayt'ás/xay 2008/2009 ghayé.

- Harelyu dënexél Nádáyatı
 - Dëne Yatı xa ʔerehtł'ís Nedhé t'ą yexél ghádálana sí-u.
 - T'abexél xáza chu t'a tth'ı benalé náhádhër.
 - T'anılthá beghą xáza xa sí: xayt'ás/xay 2008/2009 ghayé.
- Hayurıla dëneta nats'edıl xél dënexél nádáyatı xa.
 - NWT k'eyaghe haryurıla dáhála xél Dëne Beheyatıé xa zelta hálye nílye xat'e.
 - T'anılthá beghą xáza xa sí: xayt'ás 2008 ghayé dé.
- Harelyu dëne t'a dáyıdhën.
 - Dëne bedáúts'ëlkër
 - ʔerehtł'ís dáts'ıtł'ís nílye xat'e
 - T'anılthá beghą xáza xa sí: dzıne 2008 ghayé belaghe ts'én hadhër dé tsı xayt'ás ts'én.

ʔeyı Government t'at'ú xálza sí xa Délthı ʔedenı t'a ʔeyı zelk'éch'a ʔasıé k'edáúneta ʔaté t'at'e sí xa net'ı gháre ʔeyı tł'ághe dé Hubexa ʔełegëth Delthı yatı beheghą nílye xat'e:

- ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ís Nedhé* xayt'ás 2008 nanet'ı nı ghą ʔerehtł'ıs xalı t'at'u begháladá-ú tth'ı yunëdhé t'alye xa sí .
- Łuk'é 2009 ghayé dé ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ís Nedhé* nanet'ı ghą nade ʔerehtł'ıs xale sí ʔedıre bexél:
 - Harelyu ʔak'ónétá t'at'u ʔalya sí ghą
 - ʔeyı *Dëne Yatı xa ʔerehtł'ís Nedhé* bet'á xat'ı-u, begháladá-ú sí ghą t'at'u súghá-ú holıe snı sí xálye xa beghónı hılı ʔat'e.